

**ТВОРЧА МАЙСТЕРНЯ
ТАМ СОЛОВЕЙКО
ЩЕБЕТАВ**

Ці шевченківські ліричні рядки та мелодія народної пісні «Ой, у гаю при Дунаю» стали одними з яскравих художніх асоціацій, котрі надихнули дизайнерку Ларису КОХАНУ на створення перших ескізів колекції «Вільний птах». Колекції, яка оповита та по вінця наповнена магією кролевецьких орнаментів. Як народжувалися образи, символи та філософське підґрунтя моделей, у нотатках від першої особи дизайнерики Лариси Коханої:

- З хвилюванням згадую час, коли народжувався задум колекції. Він проявлявся несмілим пунктиром перших ескізних замальовок, наче світлини через навал думок, роздумів, сумнівів та творчих пошукув. У трагічному й доленосному для України 2014 році проект «Вільний птах» саме народжувався. Так співпало, що бурхливі події на Майдані, Революція Гідності та мое перше материнство стали прологом до осмислення основної теми колекції «Вільний птах».

Коли я отримала завдання від керівника студії Лариси Ванеєвої, то в один момент дивним чином переплелися у часі й просторі: душевний біль за наших відчайдушних людей, неповторне відчуття теплої рідної грудочки, що я плекала, носила під серцем й казкове світло, аура прадавніх кролевецьких рушників. А ключову роль зіграли мелодії пісень «Ой, у вишневому саду там соловейко щебетав. Додому я просилася, а він мене все не пускав...» та «Ой, у гаю при Дунаю соловей щебече...». Ці песенні перлинки нашого народу дали несподіваний

На щастя,

РУШНИК – ЦЕ НЕ ПРОСТО ШМАТОК ТКАНИНИ.

ТИМ БАЛЬШЕ КРОЛЕВЕЦЬКИЙ РУШНИК

Олена ШЕВЧЕНКО

НАПЕРЕДОДНІ різдвяно-новорічних свят ми пропонуємо поринути у ауру одного з найзагадковіших явищ нашого краю – кролевецьке ручне переборне ткацтво.

Знакова особистість у нашій розповіді про кролевецьке переборне ручне ткацтво - Олена ПЕТРОВА. У рідному місті Кролевець вона народилася та сформувалася як неперевершена майстриня. Тут вона зробила перші переплетіння-перебори білого та червоного й далі крок за кроком пізнавала вічні секрети прадавнього ремесла.

Працюри

Працюри Олени Петрової з Московської області, з містечка Орехово-Зуєво, де родина жила в бараках, бо не мала власного будинку, займалися ткацтвом, виробляли сукно. Десь у 1850 р. працювали уперше приїхавши з сировиною до Кролевця, бо тут кругом на полях масово вирощували льон, його ткали, мотали та

та став атеїстом, не визнавав церкви, ікон. «А от мій предок по мамі Конон ЧЕРЕДНИК був біглим козаком за часів Катерини, яка розвалила Січ. Я часто відчуваю в собі дух козацького бунтарства, він живе в моїх генах. Коли бачу неправду, несправедливість, не можу пройти мимохідь чи змовчати, хоча прекрасно розумію, що буде непереливки. Рід мами теж займався ткацтвом. І моя бабуся по мамі займалася ткацтвом, бо часто казала: «Я перебір хорошо знаю», - розповідає про своє коріння майстриня. - У 50-ті рр. у місті Кролевець працювало два великих підприємства - арматурний завод та ткацька фабрика, на якій з 14 років працювала моя мама ткалею на ручному жакардовому верстаті». Ось така історія, про яку пані Олена дізналася вже у доросломому віці, ставши досвідченою майстринею, та для неї це було важливо її знаково, що вона є продовжувачем справи предків.

Заманило ремесло

Перше знайомство юної кролевчанки Леночки Петрової з ткацтвом відбулося у школі №1 ро-

РОДИННА СПРАВА. ОЛЕНА ПЕТРОВА продовжує творити кролевецькі візеринуки, відгукується на кожну можливість підтримати старовинне ремесло

ні нашого народу дали несподіваний інтуїтивний поштовх, й рука нібито сама стала малювати співочих пташок, клітки з відчиненими дверцятами, вбраним з широкими крилами-рукавами. Хоча, на перший погляд, зміст пісень та філософія колекції зовсім не асоціюється, але їх атмосфера, мотив та настрій допомогли народитися «Вільному птаху» та поєднати різні образи у єдине ціле. Наприклад такі протилежності, як металеві грубі клітки, гармонійно поєдналися з тендітним біло-червоним полотном. У процесі створення проекту я досліденно вивчала ткацтво, історичні костюми на тлі національних визвольних подій, і ці знання вилилися в елементи костюмів скоріше вже інтуїтивно на рівні підсвідомості. І це теж свобода, але вже свобода моєї виборої як творчої особистості, людини та громадянина.

Кожна модель, елемент оздоблення мають символічне значення, й воно вийшли, можна сказати, з душі, з глибин моєї світосприйняття, поєднання свободи, волі та кохання. Усі клітки відчинені як символ вічного прагнення кожної живої істоти до волі, а мій улюблений образ – це модель, де є клітка з вирізаним дном у вигляді головного убора як символ нестремності вільного польоту думок та вчинків.

Після тріумфальної прем'єри колекція відбулася завдяки спільній творчій роботі величезної команди нашої студії, й нині вона живе воїм особливоим мистецьким життям, захоплюючи все нові перемоги та знання визнання.

Пані Олена ділиться сімейними спогадами: «Коли мій прапрадідусь Кіндрат ПЕТРОВ уперше побачив яскраві кролевецькі вироби, він був вражений їх неперевершеною радісно-сонячною красою, досконалістю та відразу закохався у цей благодатний край». Згодом родина Петрових у складі батька, матері, двох синів та двох невісток продали все майно в Орехово-Зуєво та переїхали, оселившись в українському містечку. У ті часи ткали лише чоловіки, жінки та діти готовували пряжу, мотали нитки, у кожному домі стояв ткацький станок. Перед тим як ткати рушник, майстер мав містицько вчитися до більш досвідченого колеги, або брав готовий виріб й по ньому ткав. За радянських часів артіль розвалили, і дід пані Олени – Григорій Сергійович вже не займався ткацтвом, працював на залізниці

Мистецтвознавці стверджують, що на кролевецькому рушникові немає християнства, - тут присутні суперечності язичницькі символи

ГЕНОКОД УКРАЇНЦІВ

Кожен символ, кожен знак кролевецького рушника несе різні змістовні навантаження. Наприклад, знак метелика або пісочний годинник. Ми завжди його інтерпретували як літачуку квітку. Вона може бути і на землі, і на небі. Але нещодавно київський мистецтвознавець озвучив нову версію – насправді це не квітка і не пісочний годинник – а шаманський бубен. Його призначення – сповіщати на небеса про заручини й створення нової шлюбної пари. Цей знак дуже розповсюдженний саме на древніх весільних рушниках. Цікаво, що традиційно весільний рушник має бути лише червоно-білий. Допускаються усі відтінки червоного кольору – від світло-яскравих відтінків до темно-бордового. Ні якому разі не можуть бути вкраплення чорного, блакитно-синього чи поліхромних кольорів. Во весілля – це доленосна подія, свято, і тут доречний лише червоний, красний-прекрасний, що асоціювалося з сонцем, добробутом.

на Анатоліївна упродовж 30 років викладала технічний малюнок, композицію, художні промисли, виробничі навчання. Вона розповідає: «У мене були талановиті учні, у групі налічувалося по 5-7 відмінників. Я постійно ходила до школі та намагалася зацікавити старших, розумних учнів. На жаль, особливого вибору для моїх талановитих випускників не було, де вони могли б реалізувати свої знання уміння. Фабрика закрилася, і по суті працювати їм ніде».

Мить творчості

Роблячи перші кроки в професії, молода ткаля Олена Петрова, як і її пращури, спочатку копіювала старі рушники, роботи старших майстрів. Вона вдячно згадує імена наставників, колег по майстерні: Галину КОВДЮ, Олександру КАЦ, Любов СОЛОМАХУ, Надію БОГУСЛАВСЬКУ, Раїсу КАЛМИКОВУ. Вони, бачачи її завзяття та те, з якою жадібністю вона ловила їх кожне слово, кожну пораду, щедро ділилися досвідом, умінням та знаннями.

Ще в Кролевецькому училищі, коли Олена виповнилося 20 років, вона чула слова старих ткачів: «Роби дирижабль, роби бобачку, Вифлеємську зірку». Так вони називали елементи орнаментів. Дуже багато було замовлень від власників старовинних прадавніх рушників – вони просили: «Чи поштопайте їх, чи полікуйте, чи скопіюйте, але збережіть сімейну реліквію». Це теж стало великою школою навчання.

Як говорить сама майстриня, у молодості вона наполегливо інтуїтивно щось шукала, творила, помилялася. На якомусь етапі прийшло розуміння, що треба вивчати технічний малюнок, та стала самостійно будуватися композицію, знаючи, що, наприклад, орнамент древа життя будеться за принципом тризуба (теж не український знак, а атрибут давньогрецького бога Посейдона). Якщо ж неправильно побувати древо життя – рушник може занепастити молоду пару.

«І зараз, маючи великий досвід, безкінечно намагаюся удосконалю-

КП «Кролевецькі рушники»

**Пропонуємо в роздріб
та на замовлення**

**Кролевецькі ткані рушники
ручної роботи,
сорочки, скатертини та інше**

**м. Кролевець,
вул. Європейська 15, тел. 096 62 93 102**

СПАДЩИНА

на долю

ПОВНЕ ЗАНУРЕННЯ. Олена Петрова малює свій макет-креслення і лише потім зі щирою молитвою сідає за верстат

КОД НАЦІЇ. Кожен з українців на генетичному рівні зберігає в собі код національних символів, знання та пам'ять про предків

не охоплює дивина, як тут все і просто, і мудро, і водночас геніально. Дійсно, не дарма ж на древніх манускриптах зображені богиня Афіну, котра сидить за ткацьким станком, він майже такий самий, як й кролевчан».

«Я завжди прагнула робити побільше переборів і поменьше смужок. Бо смужки робити легко, примітивно, а перебори надто складніше. Мені кожного разу хотілося зробити рушник більш досконалим, цікавішим й по змісту символів, й техніці виконання, - емоційно ділиться своїми секретами творчого процесу майстриня. - Сідаючи за рушник, ти повинен бути повністю зосередженим та зануритися до глибини душі в роботу».

Ми єдині

На питання, скільки рушників виткала майстриня, вона зітхає та лукаво відповідає: «Я не рахувала, але багато, дуже багато, моїми рушниками можна декілька разів обігнути всю планету». Й дійсно, її замовники - це дуже широке коло - знайомі та їх друзі, родичі, малознайомі люди, інтернетом відшукують, сумчани та вся Україна, а тепер все частіше з'являються й закордонні клієнти. Найпопулярніші замовлення - весільні рушники. Ці обереги сімейного щастя ніколи не можна прати, бо знищується безцінна інформація, яка закладена ткалею разом з молитвою, теплом рук, серця у

ВИРОБНИЦТВО

КРОЛЕВЕЦЬКІ РЕАЛІЇ

СУЧАСНА МІСІЯ. Призначення цього невеличкого осередку прадавнього ремесла - це скоріше соціальна місія зберегти народний ткацький промисел

Олена ШЕВЧЕНКО

СЛАВНОЗВІСНЕ підприємство Кролевецька фабрика художнього ткацтва ім. Знака Пошани закрилася

Ше з 90-х рр. минулого століття для фабрики, продукція якої була знана в багатьох країнах світу, настали нелегкі часи. Втративши збут у складних умовах дикого ринку, Кролевецька фабрика повільно зупиняла свою роботу. Почався спад виробництва, скорочення асортименту, скоротилася і кількість працюючих.

У 2002 р. фабрика перебувала у стадії приватизації та реконструкції. У жорстких умовах ринкових відносин адміністрації підприємства довелось піти на значне скорочення штату підприємства. З 2007 р. збанкрутіла ткацька фабрика стояла пусткою.

Як згадують кролевчани, останні роки її роботи підприємства відзначалися цілеспрямованим прагненням деяких місцевих діячів розвалити фабрику. На жаль, це їм вдалося - кролевецьке діво визнали банкротом. Після закриття фабрики майже всі ткацькі станки спалили. Саме так: у Кролевці це загально відомий факт, і кролевчани старшого віку ще пам'ятують закриття фабрики, щоправда, вголос не згадують про цей випадок. Більше ж згадувати, як три цехи з ручними дерев'яними станками, які знаходилися у прекрасному робочому стані, було знищено безжалільним вогнем. Мета цих вандалів - апріорі не допустити конкуренції. Цікаво, що вони відчували, коли запалали ці наряджені човники та перевесла, які зберігали тепло та відбиток вправних рук декількох поколінь майстринь, котрі до близьку

ватися, та чим далі я вчуся, тим більше розумію, як мало я знаю. На свій розсуд намагаюся розшифрувати кожен тканий варіант та при цьому прислухуюсь до досвідчених людей», - зізнається Олена Петрова та говорить, що, створюючи новий рушник, вивчає тисячу-тисячу існуючих варіантів, малює свій макет-креслення майбутнього виробу. І лише після цього із широю молитвою сідає за верстат, кладе перший перебіг рушника, втілює задум у полотно.

Нова сторінка

Після 28 років викладацької діяльності Олена ПЕТРОВА прийняла рішення вийти на пенсію за вислугу років. Вона зробила свій авторський станок та повністю занурилася в творчість. Майстриня розповідає: «В 2011 р. мій унікальний станок створив, саме створив, як пісню чи поему, звичайний столяр, який ніколи не робив нічого подібного. Він займається виготовленням столів та усіляких меблів. Але Володимир СИКАЛ на генному рівні пройнявся магією майбутнього станка та наполегливо за моїми кресленнями зробив диво, а це не кожному

«Існують лише три народні ремесла, які отримують енергію від Бога і віддають людям: гончарі, ткачі та вишивальниці»,-

Олександр МЕЛЬНИЧУК,
мистецтвознавець

дано, так само як співати, танцювати чи ткати. Хоча насправді станок дуже простий - там немає нічого надскладного, але без магії душі нічого не вийде».

Олена Петрова займається ручним ткацтвом понад 35 років, й понині кожного разу, як вона сідає за станок, у неї перехоплює подих від очікування дива. Вона озвучує думки про свої емоції: «Є відчуття, що я лише на порозі наочання. Чим більше занурююся у секрети ручного ткацтва, тим більше ме-

тежу з молитвою, теплом рук, серця у цілісне полотно. Там зберігається код на подружню любов, вірність, щастя. Весільний рушник також треба правильно зберігати - скрученим по спіралі, як наша сонячна система, лицевою стороною ткацтва всередину».

А цього літа у майстрині трапилося надзвичайно цікаве замовлення з-за океану. До Олени Петрової звернулася пані Оксана, яка родом з Глухова. Вона дизайнер, вже 11 років живе та працює в Америці. Нещодавно виконувала замовлення для одного з баскетболістів НХЛ, афроамериканського походження. Його кімната має бути з чорними стінами, а для їх оздоблення дизайнерка замовила нашій майстрині чотири наволочки, настінне панно. В інтер'єрі кімнати будуть поєднані кролевецькі яскраві червоно-блілі вироби Сумщини з національними орнаментами Африки, де присутні смугасті біло-чорні зеброочки. Пані Олена відзначає: «І ці дві, здавалось би, абсолютно чужі стилістики, з різних далеких континентів гармонійно поєднуються. Чому? А тому, що у людства єдина колиска та спільна древня орнаментація».

вправних рук декількох поколінь майстринь, котрі до близку відполірували деталі станків, творячи на них кролевецьке диво. У 2008 р. Кролевецькою районною радою на місці фабрики було створено комунальне підприємство «Кролевецьке художнє ткацтво». Журналістка завітала на діючі комунальні підприємства, які розташовані у двох приміщеннях. В одному встановлено сім старих станків, на яких працюють три чудові майстрині. Дві з них мають досвід роботи понад 30 років (Тетяна ЗІНЧЕНКО, Наталя НЕРОВНЯ), а одна представниця молодого покоління - Юлія ЛІСОКОНЬ, учениця Олени Петрової. Поруч з маленьким цехом знаходиться крамничка, де реалізують свіжо виготовлені вироби.

Звичайно, тут не йдеться про бізнесову складову, ба призначення цього невеличкого осередку прадавнього ремесла - це скіршє соціальна місія зберегти народний ткацький промисел.

Є також у місті «Кролевецьке вище професійне училище», де є одна невеличка група з художнього ткацтва, яка налічує 8 осіб, але де мають працювати його випускники, питання відкрите.

В Кролевці працює музей Кролевецького ткацтва, який розміщено у стінах колишньої садиби Огієвських, де 25-26 серпня 1859 року під час своєї останньої подорожі Україною Тарас Шевченко гостював у сестри своїх вірних друзів братів Лазаревських - Глафіри Матвіївни Огієвської. А в ніч з 4 на 5 травня 1861 року стояла труна з тілом Кобзаря, коли назавжди повертається на Чернечу гору під Каневом.

Музейна збірка стародавніх і сучасних творів художнього ткацтва нараховує понад 1000 одиниць збереження. Ткані вироби, які зберігаються у фондах музею, дійшли до нас із XIX — XX ст.

УКРАЇНСЬКИЙ СУВЕНІР

ВИШИВАНКИ

до різдвяних свят

чоловічі, жіночі та для дітей

◆ Домоткані, льняні та з бавовни.

◆ Вишиті рушники та серветки ручної роботи.

◆ Українські віночки, намисто та аксесуари

м. Суми. Покровська площа, 3, 2 поверх,
маг. «Український сувенір», тел. (066) 506 10 41

РЕКЛАМА

РЕКЛАМА

Майстерня Вишиванок

- * якісні вишиванки для всієї родини
- * набори та матеріали для вишивання
- * заготовки рушників, вишиванок та скатертин
- * проведення майстер-класів для дорослих і дітей

м. Суми, вул. Іллінська, 12/2 (зупинка маг. "Рона"),
тел. (066) 896 92 11

